

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 8Cdo/289/2014
Identifikačné číslo spisu: 6712213905
Dátum vydania rozhodnutia: 14.10.2015
Meno a priezvisko: JUDr. Ladislav Górasz
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2015:6712213905.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Ladislava Górasza a členov senátu JUDr. Oľgy Trnkovej a JUDr. Mariána Sluka, PhD., v právnej veci žalobcu Y. E., bývajúceho vo A., proti žalovanej Slovenskej republike, v mene ktorej koná Generálna prokuratúra Slovenskej republiky, Bratislava, Štúrova 2, o zaplatenie 1 668,65 € s príslušenstvom, vedenej na Okresnom súde Zvolen pod sp.zn. 13C/120/2012, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 26. februára 2014 sp.zn. 17Co/984/2013, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a .

Žalobcovi nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

Žalobou podanou 10. septembra 2012 na Okresnom súde Zvolen (ďalej len „súd prvého stupňa“) žalobca sa domáhal, aby súd uložil žalovanej Slovenskej republike povinnosť nahradiť mu škodu, ktorá vznikla zaplatením odmeny a náhrady hotových výdavkov advokátovi, ktorý ho zastupoval v trestnom konaní, ktoré sa neskončilo jeho právoplatným odsúdením; samosudca po preskúmaní obžaloby jeho trestnú vec postúpil podľa § 241 ods. 1 písm. b/ Trestného poriadku príslušnému správne orgánu, pretože nejde o trestný čin, ale ide o skutok, ktorý by mohol byť priestupkom. Za orgán konajúci v mene štátu žalobca označil Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „MV SR“). V priebehu konania, s prihliadnutím na novú úpravu pôsobnosti orgánov konajúcich v mene štátu účinnú od 1. januára 2013, za ústredný orgán, ktorý koná v mene žalovanej, bola označená Generálna prokuratúra Slovenskej republiky (ďalej len „GP SR“).

Rozsudkom zo 16. septembra 2013 č.k. 13C/120/2012-145 súd prvého stupňa uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi 1 668,65 € spolu s 8,75 % úrokom z omeškania ročne od 3. septembra 2012 do zaplatenia a náhradu trov konania vo výške 461,64 €, všetko do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Posudzujúc otázku, ktorý orgán má v danej veci konať v mene pasívne vecne legitimovanej žalovanej, dospel k záveru, že týmto orgánom je podľa § 4 ods. 1 písm. f/ zákona č. 514/2003 Z.z. o

zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov (ďalej len ako „zákon č. 414/2003 Z.z.“) v znení zákona č. 412/2012 Z.z. GP SR. Ostatne uvedený predpis, spresňujúci úpravu pôsobnosti orgánov konajúcich v mene štátu má procesnoprávnu povahu a preto ho bolo potrebné aplikovať na prebiehajúce konanie odo dňa jeho účinnosti bez ohľadu na to, že žalobca podal žiadosť o predbežné prerokovanie nároku a v žalobe za orgán konajúci v mene žalovanej označil MV SR. Žalobe vyhovel v celom rozsahu majúť za to, že sú dané všetky predpoklady vzniku zodpovednosti žalovanej za škodu.

Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 26. februára 2014 sp.zn. 17Co/984/2013 potvrdil odvolaním žalovanej napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa, žalovanej uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi, na účet jeho zástupcu, náhradu trov konania vo výške 106,97 € a proti svojmu rozsudku pripustil dovolanie. Odvolací súd sa v celom rozsahu stotožnil s odôvodnením odvolaním napadnutého rozsudku súdu prvého stupňa a na zdôraznenie jeho správnosti doplnil ďalšie dôvody. Za neopodstatnenú považoval odvolaciu námietku žalovanej aj v časti tvrdiacej nedostatok oprávnenia GP SR konať v jej mene. K tomu uviedol, že pokiaľ podstata argumentácie žalovanej spočívala v tom, že uznesenie o vznesení obvinenia, v dôsledku ktorého vznikla žalobcovi škoda, nevydal prokurátor, ale policajt, tak ustanovenie § 4 ods. 1 písm. f/ zákona č. 514/2003 Z.z. na vznik oprávnenia GP SR konať v mene štátu nevyžaduje, aby prokurátor nezákonné rozhodnutie v trestnom konaní sám vydal, ale aby škodu spôsobil. V preskúmvanej veci prokurátor tak urobil tým, že sťažnosť podanú proti uvedenému uzneseniu o vznesení obvinenia podanú žalobcom zamietol a podal na neho obžalobu. Orgánom oprávneným konať v mene štátu tak nemôže byť MV SR, ktoré toto oprávnenie po nadobudnutí účinnosti novej právnej úpravy vykonanej zákonom č. 412/2012 Z.z. stratilo, ani Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „MS SR“), pretože škoda nevznikla v dôsledku rozhodnutia vydaného súdom (§ 4 ods. 1 písm. a/ bod 1 zákona č. 514/2003 Z. z.) a nie je splnený predpoklad, že nie je možné určiť príslušný štátny orgán oprávnený konať v mene štátu (§ 4 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z.). Nová úprava pôsobnosti orgánov konajúcich v mene štátu účinná od 1. januára 2013 neobsahuje prechodné ustanovenia, preto sa v zmysle princípu nepravej retroaktivity uplatní aj na všetky neskončené konania o náhradu škody voči štátu spôsobenej uznesením o vznesení obvinenia ako nezákonným rozhodnutím, proti ktorému podanú sťažnosť prokurátor zamietol a podal obžalobu príslušnému súdu.

Proti rozsudku odvolacieho súdu vo výrokoch, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa a bolo rozhodnuté o trovách konania podal v mene žalovanej dovolanie GP SR. Navrhla rozhodnutie odvolacieho súdu v jeho napadnutých výrokoch, a pre rovnaké vady i rozhodnutie súdu prvého stupňa, zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Na odôvodnenie svojho dovolania uviedol:

„Aby bolo možné zodpovedať otázku zakladajúcu oprávnenie podať dovolanie, je potrebné si ozrejmiť účel zákonného ustanovenia, ktorého sa má tento výklad týkať. Ustanovenie § 4 má umožniť jednoznačnú identifikáciu ústredného orgánu verejnej moci, ktorý má v konaniach podriadených režimu zákona č. 514/2003 Z.z. konať za štát. Jednoznačnosť má byť na prospech žalobcu realizujúceho svoje ústavné právo byť odškodnený za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a súčasne i na prospech žalovaného, aby v súdnom spore vystupoval zastúpený kompetentným ústredným orgánom. Jednoznačnosť výkladu § 4 zákona č. 514/2003 Z.z. nemožno zaručiť bez stabilnosti právnych dôsledkov z takéhoto výkladu vyplývajúcich.

Ak teda v danej veci žalobca predbežne prerokoval svoj nárok s Ministerstvom vnútra SR (ďalej len „ministerstvo“) a toto ministerstvo i označil za orgán konajúci za štát v úvode sporu, nemalo po 1. januári 2013 dôjsť k zámene orgánu konajúceho za štát, hoci potrebe zámeny zdanlivo nasvedčuje novelizované znenie § 4 ods. 1 písm. b/ zákona č. 514/2003 Z.z.

Právnou prekážkou zmeny zastupujúceho štátneho orgánu je znenie § 4 ods. 1 písm. m/ zákona č. 514/2003 Z.z. Toto zákonné ustanovenie v dôsledku novelizácie zaznamenalo len formálnu zmenu (pred novelizáciou bol ten istý text označený ako „§ 4 ods. 1 písm. l/“), nie však zmenu obsahovú, keďže jeho obsah zostal zachovaný. Toto ustanovenie realizuje v najširšom meradle dispozičné právo poškodeného

(neskoršieho žalobcu) vybrať si ústredný orgán, s ktorým prejedná predbežne svoj nárok a po jeho neuspokojení bude s tým istým ústredným orgánom konať v spore ako so zástupcom žalovaného. Zachovanie stability na pozícii zástupcu štátu by teda súčasne zaručilo:

- postup podľa zákona č. 514/2003 Z.z. v aktuálnom znení, keďže by sa postupovalo podľa jeho § 4 ods. 1 písm. m/,
- hospodárnosť a efektívnosť konania, keďže žalovanú by v konaní naďalej zastupoval ústredný orgán, ktorý nárok predbežne prejednal, zúčastnil sa od počiatku konania a bol teda dôsledne oboznámený s prejednávanou vecou.

Vo svetle tejto argumentácie sa javí, že ustanovenie § 4 ods. 1 písm. b/ zákona č. 514/2003 Z.z. by sa malo využívať len v prípadoch, ak jeho aplikácii nebráni ustanovenie § 4 ods. 1 písm. m/ zákona č. 514/2003 Z.z., najmä v konaniach, ktoré na súdoch začali po 1. januári 2013. Ak by ku zmene zástupcu štátu v priebehu konania vôbec malo dôjsť, mala by iniciatíva k tomuto kroku vychádzať od navrhovateľa. Súd by mal prejsť iniciatívu len vtedy, ak by zmena zástupcu štátu bola nevyhnutná pre vedenie konania a navrhovateľ by ani po výzve zo strany súdu nepožiadaval o relevantnú zmenu zástupcu štátu.

Oba konajúce sudy však zvolili iný postup a umožnili v priebehu konania zmenu zastupujúceho orgánu. Prehliadli pritom, že:

- nárok nebol s Generálnou prokuratúrou SR predbežne prerokovaný, čo oslabovalo žalobu, činiac ju predčasnou a teda neprípustnou,
- sudy sa museli uchýliť k hodnoteniu postupu prokurátora v trestnom konaní, hoci takáto právomoc im nepatrí. Pritom súd I. stupňa vôbec neriešil otázku spôsobu naplnenia požiadaviek ustanovenia § 4 ods. 1 písm. f/ zákona č. 514/2003 Z.z., t.j. v odôvodnení svojho rozsudku neuvádza, akým spôsobom mal prokurátor v trestnom konaní spôsobiť škodu. Odvolací súd v snahe toto pochybenie napraviť neúplnou vetou konštatujúc, že „... prokurátor škodu spôsobil tým, že sťažnosť podanú proti uvedenému uzneseniu o vznesení obvinenia podanú navrhovateľom zamietol a podal na neho obžalobu príslušnému súdu“; podporil neexistujúci právny názor súdu I. stupňa, avšak neuviedol žiadne dôkazy ani svoje úvahy, ako k tomuto právnemu názoru dospel.

Tu nemožno odhliadať od toho, že súdom konajúcim v režime O.s.p. neprislúcha akokoľvek hodnotiť činnosť orgánov činných v trestnom konaní, teda ani zaujímať stanoviská k spôsobeniu škody jednotlivými legálnymi úkonmi prokurátora. Navyiac sa žiada konštatovať absencia akýchkoľvek úvah osvetľujúcich názor odvolacieho súdu vo vzťahu k jeho vyššie citovanému tvrdeniu. Nie je teda jasné, akou úvahou sa riadil, čo jeho rozsudok činí arbitrárnym v zmysle § 157 ods. 2 O.s.p. Napokon tu odvolací súd prehliada, že právna fikcia nezákonnosti, uznávaná ustálenou judikatúrou svedčí len uzneseniu o vznesení obvinenia (vydanému v tejto veci v pôsobnosti Ministerstva vnútra SR), nie však akémukoľvek inému rozhodnutiu vydanému v trestnom konaní (a už vôbec nie obžalobe, ktorá v zmysle Trestného poriadku ani povahu rozhodnutia nemá).

Z uvedeného vyplýva, že konajúce sudy mali viesť predmetné konanie so žalovaným (odporcom) označeným ako „Slovenská republika, zastúpená Ministerstvom vnútra SR“. Tým, že tak nepostupovali, zapríčinili aj nedostatočné zistenie skutkového stavu neodôvodneným konštatovaním spôsobenia škody uznesením o zamietnutí sťažnosti a podaním obžaloby.“

Žalobca sa k dovolaniu žalovanej, ktoré mu bolo doručené 17. júla 2014, nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, v ktorom odvolací súd vyslovil prípustnosť dovolania (§ 238 ods. 3 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že dovolanie nie je opodstatnené.

Dovolanie je v danej veci prípustné podľa § 238 ods. 3 O.s.p., t.j. len preto, že jeho prípustnosť vyslovil

vo svojom potvrdzujúcom rozsudku odvolací súd, ktorý zároveň vymedzil v dôvodoch rozhodnutia otázky podľa neho po právnej stránke zásadného významu. Vzhľadom na odvolacím súdom vymedzený rámec právnych otázok, bol dovolateľ oprávnený jeho rozhodnutie napadnúť len z dôvodu, že spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, a to práve len v tých konkrétne vymedzených otázkach, pre ktoré odvolací súd dovolanie pripustil.

Odvolací súd pripustil proti svojmu rozhodnutiu dovolanie za účelom posúdenia otázky zásadného právneho významu za ktorú považoval otázky:

1/„Ktorý štátny orgán je po 01.01.2013 oprávnený konať za štát (Slovenskú republiku) v súdnom konaní začatom do 31.12.2012 v prípade uplatneného nároku na náhradu škody z nezákonného rozhodnutia podľa zákona č. 514/2003 Z. z., ktorým je uznesenie o vznesení obvinenia vydané povereným príslušníkom policajného zboru, proti ktorému podanú sťažnosť prokurátor zamietol a podal obžalobu príslušnému súdu za situácie, že poškodený pred podaním návrhu na začatie konania na súd podal žiadosť o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody štátnemu orgánu príslušnému podľa predpisov účinných do 31.12.2012 s prihliadnutím na skutočnosť, že právna úprava napriek presnému vymedzeniu kompetencie jednotlivých štátnych orgánov konať za štát, aj po 01.01.2013 ponechala v účinnosti (okrem iných aj pre účely náhrady škody, ktorá vznikla v rámci trestného konania) možnosť založenia oprávnenia štátneho orgánu konať v súdnom konaní za štát na základe toho, že sa na tento orgán obrátil poškodený so žiadosťou o predbežné prerokovanie nároku,

2/ či súd v uvedenom súdnom konaní na zmenu štátneho orgánu oprávneného konať za štát prihliadne z úradnej povinnosti alebo musí vyčakať na návrh navrhovateľa, resp. zabezpečiť jeho súhlas.“

Ad 1/ Odvolací súd na otázku uvedenú pod bodom 1/ vyriešil tak, že „štátnym orgánom oprávneným konať za štát (Slovenskú republiku) v súdnom konaní začatom do 31.12.2012 v prípade uplatneného nároku na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím podľa zákona č. 514/2003 Z. z., ktorým je uznesenie o vznesení obvinenia vydané povereným príslušníkom policajného zboru, proti ktorému podanú sťažnosť prokurátor zamietol a podal obžalobu príslušnému súdu za situácie, že poškodený podal žiadosť o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody štátnemu orgánu príslušnému podľa predpisov účinných do 31.12.2012, je s účinnosťou od 01.01.2013 Generálna prokuratúra Slovenskej republiky; na tom nič nemení skutočnosť, že právna úprava napriek presnému vymedzeniu kompetencie jednotlivých štátnych orgánov konať za štát aj po 01.01.2013 ponechala v účinnosti (okrem iných aj pre účely náhrady škody, ktorá vznikla v rámci trestného konania) možnosť založenia oprávnenia štátneho orgánu konať v súdnom konaní za štát na základe toho, že sa na tento orgán obrátil poškodený so žiadosťou o predbežné prerokovanie nároku, pretože príslušné ustanovenie podľa názoru odvolacieho súdu dopadá na prípady, kedy nie je možné príslušný (jeden konkrétny) štátny orgán, v ktorého pôsobnosti došlo ku škode, jednoznačne určiť podľa daných zákonných kritérií (§ 4 ods. 1 písm. a/ až písm. 1/ zákona č. 514/2003 Z. z. v znení účinnom od 01.01.2013).“

Tento záver odvolací súd podrobne vysvetlil na str. 9-10 a str. 11-14 svojho rozsudku argumentujúc (o.i.) aj tým, že „zákonom č. 412/2012 Z. z. došlo k presnejšiemu vymedzeniu oprávnenia jednotlivých štátnych orgánov (z hľadiska prejednávanej veci najmä z hľadiska ministerstva vnútra a generálnej prokuratúry) konať za štát v konaní o náhradu škody podľa zákona č. 514/2003 Z. z.; účelom zákona č. 412/2012 Z. z. bolo (podľa dôvodovej správy a výsledkov pripomienkového konania k návrhu zákona) „podľa poznatkov aplikačnej praxe precizovať príslušnosť orgánov verejnej moci v súvislosti so zodpovednosťou štátu za nezákonné rozhodnutie, pretože existovali prípady, kedy nebolo možné jednoznačne určiť zodpovedný orgán v trestnom konaní“; z obsahu zákona č. 412/2012 Z. z. vyplýva, že nepochybne došlo k zvýrazneniu postavenia prokurátora v trestnom konaní s dôrazom na význam jeho rozhodnutia o podanej sťažnosti obvineného (poškodeného) proti uzneseniu o vznesení obvinenia a o podaní obžaloby príslušnému súdu z hľadiska určenia štátneho orgánu oprávneného zastupovať štát v konaní o náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím podľa zákona č. 514/2003 Z. z.; preto aj keď nezákonným rozhodnutím je stále uznesenie o vznesení obvinenia, ktoré vydal príslušný policajt (§ 10 ods. 8 Trestného poriadku), oprávnenie ministerstva vnútra konať za štát v rámci konania o náhradu

škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím zostala (z hľadiska prejednávanej veci) zachovaná len pre prípad, že prokurátor nezamietol sťažnosť proti uzneseniu policajta a nepodal obžalobu (v opačnom prípade je preto potrebné dospieť k názoru, že ministerstvo vnútra oprávnenie konať za štát nemá); preto v prípade, že prokurátor podanú sťažnosť obvineného (poškodeného) proti uzneseniu o vznesení obvinenia zamietne a následne podá obžalobu príslušnému súdu, zakladá tým oprávnenie generálnej prokuratúry konať za štát v následnom konaní o náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím podľa zákona č. 514/2003 Z. z. (z tohto hľadiska odporcom namietaný vnútorný rozpor medzi tým, že uznesenie o vznesení obvinenia ako nezákonné rozhodnutie nevydal prokurátor a preto nemohol priamo spôsobiť škodu je potrebné výkladom preklenúť tak, že prokurátor svojím aktívnym konaním, t.j. zamietnutím sťažnosti a podaním obžaloby, zachoval nezákonnosť uznesenia o vznesení obvinenia, hoci mu právny poriadok dáva oprávnenie konať aj inak, napr. zastaviť trestné stíhanie alebo postúpiť vec; preto právna úprava nezakotvuje v ustanovení § 4 ods. 1 písm. f/ zákona č. 514/2003 Z. z. ako kritérium na založenie oprávnenia generálnej prokuratúry konať za štát v konaní o náhradu škody skutočnosť, že prokurátor nezákonné rozhodnutie vydal, ale že škodu spôsobil v trestnom konaní; k spôsobeniu škody v tomto prípade zo strany prokurátora nedochádza vydaním nezákonného rozhodnutia, ale tým, že ho nevyužijúc svoju kompetenciu nezruší, trestné stíhanie obvineného nezastaví, nepostúpi vec, teda osvojí si závery nezákonného rozhodnutia a podá na základe nich obžalobu); tieto kritériá považuje odvolací súd za natoľko jednoznačné, že nespôsobujú výkladové problémy.

Nová právna úprava účinná od 01.01.2013 teda v prípade uznesenia o vznesení obvinenia ako nezákonného rozhodnutia vydaného v trestnom konaní jednoznačne rieši, ktorý štátny orgán je oprávnený konať v jeho mene v prípadnom súdnom konaní o náhradu škody spôsobenej týmto rozhodnutím. Nejasnosti podľa odvolacieho súdu nespôsobuje ani ustanovenie § 4 ods. 1 písm. m/ zákona č. 514/2003 Z. z. v znení účinnom od 01.01.2013, ktoré síce aj po 01.01.2013 ponechalo v účinnosti (okrem iných aj pre účely náhrady škody, ktorá vznikla v rámci trestného konania) možnosť založenia oprávnenia štátneho orgánu konať v súdnom konaní za štát na základe toho, že sa na tento orgán obrátil poškodený so žiadosťou o predbežné prerokovanie nároku, pretože príslušné ustanovenie podľa názoru odvolacieho súdu dopadá na prípady, kedy nie je možné príslušný (jeden konkrétny) štátny orgán, v ktorého pôsobnosti došlo ku škode, jednoznačne určiť podľa daných zákonných kritérií (§ 4 ods. 1 písm. a/ až písm. l/ zákona č. 514/2003 Z. z. v znení účinnom od 01.01.2013); preto kým podľa právnej úpravy účinnej do 31.12.2012 (§ 4 ods. 1 písm. l/ zákona č. 514/2003 Z. z. v znení účinnom do 31.12.2012) bolo možné prostredníctvom tohto ustanovenia odstrániť nejasnosť právnej úpravy, ktorú súdna prax reflektovala (napríklad aj v citovanom rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky rozsudku sp. zn. 3Cdo/194/2010 zo dňa 30.03.2011) pri určovaní orgánu štátu oprávneného konať za štát v konaniach o náhradu škody spôsobenej uznesením o vznesení obvinenia ako nezákonným rozhodnutím vydaným v trestnom konaní policajtom v prípade, že podanú sťažnosť prokurátor zamietol a podal obžalobu príslušnému súdu, a na určenie príslušného štátneho orgánu využiť jednoznačné kritérium podania žiadosti o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody zo strany poškodeného jednému z dvoch do úvahy prichádzajúcich štátnych orgánov (ministerstvo vnútra alebo generálna prokuratúra); podľa právnej úpravy účinnej od 01.01.2013 bola však táto nejednoznačnosť uspokojivo odstránená a preto nie je potrebné ponechávať riešenie tejto otázky na nepredvídateľnú aktivitu poškodeného, ktorý je súčasne aj naďalej chránený pred omylom pri podaní žiadosti o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody ustanovením § 15 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z., podľa ktorého ak bola žiadosť podaná na nepríslušnom orgáne, je tento orgán povinný bezodkladne ju postúpiť príslušnému orgánu a upovedomiť o tom poškodeného; účinky podania žiadosti zostávajú zachované. Opačný výklad by podľa názoru odvolacieho súdu poprel zmysel a účel zákona č. 412/2012 Z. z. (odvolací súd nespochybňuje, že v posudzovanom prípade uznesenia o vznesení obvinenia ako nezákonného rozhodnutia, proti ktorému prokurátor zamietol sťažnosť a podal obžalobu ide oblasť verejnej moci, ktorá patrí do pôsobnosti viacerých orgánov, zákonodarca však kritériá založenia oprávnenia konať v jeho mene v konaní o náhradu škody spôsobenej týmto rozhodnutím s účinnosťou od 01.01.2013 stanovil jednoznačne v prospech generálnej prokuratúry a bez ohľadu na skutočnosť, že nezákonné rozhodnutie nevydal priamo prokurátor).

Odvolací súd v dôvodoch svojho rozhodnutia vyriešil aj otázku dôsledkov novej právnej úpravy

príslušnosti a pôsobnosti orgánov konajúcich v mene štátu vo veciach, v ktorých už boli podané žiadosti o predbežné prerokovanie nároku na inom než podľa novej právnej úpravy príslušnom orgáne štátu. K tomu na str. 15 a 16 svojho rozsudku uviedol: „Preto pokiaľ nová právna úprava s účinnosťou od 01.01.2013 zmenila orgán štátu oprávnený konať za štát v súdnych konaniach o náhradu škody spôsobenej uznesením o vznesení obvinenia ako nezákonným rozhodnutím v prípade, že prokurátor podanú sťažnosť zamietol a podal obžalobu príslušnému súdu, je potrebné na túto právnu úpravu prihliadnuť a konať ďalej s týmto orgánom (z hľadiska posudzovanej veci s generálnou prokuratúrou) s tým, že všetky účinky úkonov (procesných aj hmotnoprávných) vykonaných podľa starej právnej úpravy a za jej účinnosti zostávajú zachované (napr. otázka splnenia podmienky predbežného prerokovania nároku na náhradu škody, otázka omeškania s plnením náhrady škody a podobne).“

S týmto minuciózne odôvodnenými čiastkovými závermi odvolacieho súdu, s ktorými sa dovolací súd plne stotožňuje, dovolateľ naostatok ani nepolemizuje. V dôvodoch svojho mimoriadneho opravného prostriedku (iba) tvrdí, že ak už žalobca predbežne prerokoval svoj nárok s MV a toto ministerstvo aj označil „v úvode sporu“ za orgán konajúci za štát, nemalo po 1. januári 2013 dôjsť k zámene orgánu konajúceho za štát, „hoci potrebe zámeny zdanlivo nasvedčuje novelizované znenie § 4 ods. 1 písm. b/ zákona č. 514/2003 Z.z.“ Podľa dovolateľa právnou prekážkou zmeny zastupujúceho štátneho orgánu je znenie § 4 ods. 1 písm. m/ zákona č. 514/2003 Z.z., ktoré bolo zákonom č. 412/2013 dotknuté iba „formálne“ jeho iným označením (pred novelizáciou bol ten istý text označený ako „§ 4 ods. 1 písm. l/“), nie však zmenu „obsahovou“. Tvrdí, že predmetné ustanovenie „realizuje v najširšom meradle dispozičné právo poškodeného (neskoršieho žalobcu) vybrať si ústredný orgán, s ktorým prejedná predbežne svoj nárok a po jeho neuspokojení bude s tým istým ústredným orgánom konať v spore ako so zástupcom žalovaného“ a zachováva sa tak stabilita „na pozícii zástupcu štátu“. Túto svoju námietku uzatvára dovolateľ tým, že „vo svetle tejto argumentácie sa javí, že ustanovenie § 4 ods. 1 písm. b/ zákona č. 514/2003 Z.z. by sa malo využívať len v prípadoch, ak jeho aplikácii nebráni ustanovenie § 4 ods. 1 písm. m/ zákona č. 514/2003 Z.z., najmä v konaniach, ktoré na súdoch začali po 1. januári 2013“. Inak, a zjednodušene povedané dovolateľ tvrdí, že vo veci náhrady škody, ktorá bola spôsobená orgánom verejnej moci, koná v mene štátu ten orgán štátu, s ktorým žalobca predbežne prerokoval nárok a ktorý označil v žalobe za orgán konajúci v mene žalovaného štátu.

Na tomto mieste považuje dovolací súd za potrebné citovať ustanovenie § 4 ods. 1 písm. m/ zákona č. 514/2003 v znení zákona č. 412/2012 Z.z., (predtým § 4 ods. 1 písm. l/) podľa ktorého vo veci náhrady škody, ktorá bola spôsobená orgánom verejnej moci podľa § 3 ods. 1, koná v mene štátu orgán príslušný podľa písmen a) až l), u ktorého bola podaná žiadosť na predbežné prerokovanie nároku (§ 15), ak ku škode došlo v oblasti verejnej moci, ktorá patrí do pôsobnosti viacerých orgánov verejnej moci; ak žiadosť bola podaná na viacerých príslušných orgánoch, ten orgán, ktorý vo veci začal konať ako prvý.

Ostatne uvedené ustanovenie nepochybne rieši prípad vzniku škody v oblasti verejnej moci, ktorá patrí do pôsobnosti viacerých orgánov verejnej moci. V takomto prípade pre určenie príslušného orgánu konajúceho v mene štátu bolo do 31. decembra 2012 skutočne rozhodujúce, na ktorom z nich bola podaná žiadosť o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody; ak žiadosť bola podaná na oboch uvedených orgánoch, bol príslušný ten z nich, ktorý vo veci začal konať prvý. Stav, že oblasť verejnej moci, v ktorej ku škode došlo, patrilo do pôsobnosti viacerých orgánov verejnej moci sa najčastejšie vyskytoval na úseku trestného konania, ktorý začínal vydaním uznesenia o začatí trestného stíhania a bol zavŕšený podaním obžaloby. V takomto prípade ako orgán konajúci v mene štátu prichádzal do úvahy tak MV SR ako aj GP SR (k tomu pozri rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 3Cdo/194/2010 z 30. marca 2011). Podľa odvolacieho súdu, súladného so záverom odvolacieho súdu ale tento stav trval len do 31. decembra 2012, kedy nadobudol účinnosť zákon č. 412/2012 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 514/2003 Z.z., ktorý zákon zmenil ustanovenie § 4 ods. 1 písm. b/ (ktoré určoval MV SR ako orgán konajúci v mene štátu v prípadoch, ak v trestnom konaní škodu spôsobil vyšetrovateľ alebo poverený orgán Policajného zboru) tak, že vo veci náhrady škody, ktorá bola spôsobená orgánom verejnej moci podľa § 3 ods. 1, koná v mene štátu MV SR, ak v trestnom konaní škodu spôsobil vyšetrovateľ Policajného zboru alebo poverený príslušník Policajného zboru, a 1.

prokurátor nezamietol sťažnosť proti uzneseniu vyšetrovateľa Policajného zboru alebo povereného príslušníka Policajného zboru a nepodal v trestnej veci obžalobu príslušnému súdu alebo 2. vyšetrovateľ Policajného zboru alebo poverený príslušník Policajného zboru nekonal na základe záväzného pokynu prokurátora.

Nové ustanovenie teda určuje MV SR za orgán konajúci v mene štátu (len) vtedy, ak sú kumulatívne (pozri spojku „a“) splnené podmienky, že v trestnom konaní škodu spôsobil vyšetrovateľ Policajného zboru alebo poverený príslušník Policajného zboru, a prokurátor nezamietol sťažnosť proti uzneseniu vyšetrovateľa Policajného zboru alebo povereného príslušníka Policajného zboru a nepodal v trestnej veci obžalobu príslušnému súdu. A contrario, ak prokurátor zamietol sťažnosť proti uzneseniu vyšetrovateľa Policajného zboru alebo povereného príslušníka Policajného zboru a podal v trestnej veci obžalobu príslušnému súdu (aká bola procesná situácia v preskúmvanej veci), vo veci náhrady škody, keďže škodu spôsobil štátny orgán podľa osobitného predpisu v trestnom konaní, koná v mene štátu GP SR (§ 4 ods. 1 písm. f/ zákona č. 514/2003 Z.z.).

Dovolací súd sa plne stotožňuje so záverom odvolacieho súdu, že opačný výklad by poprel zmysel a účel zákona č. 412/2012 Z. z., účelom ktorého je vytvoriť legislatívne podmienky na ďalšie zlepšenie fungovania inštitútu zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci, reagovať na poznatky aplikačnej praxe a spresniť platnú právnu úpravu, aby nedochádzalo k výkladovým rozdielnostiam, ktoré komplikujú proces uplatňovania zodpovednosti za škodu pri výkone verejnej moci najmä tým, že precizuje (o.i.) úpravu pôsobnosti orgánov konajúcich v mene štátu (pozri dôvodovú správu k návrhu uvedeného zákona).

Skutočnosť, že poškodený podal žiadosť na orgány (MV SR), ktorý v dôsledku zmeny v právnej úprave už nie je príslušný vo veci konať a že nárok nebol s GP SR predbežne prerokovaný, vzhľadom na úpravu v ustanovení § 4 ods. 3 zákona č. 514/2003 Z.z. („Ak bol nárok na náhradu škody uplatnený na orgány, ktorý nie je príslušný vo veci konať podľa odsekov 1 a 2, je tento orgán povinný bezodkladne postúpiť žiadosť príslušnému orgánu a upovedomiť o tom žiadateľa. Účinky uplatnenia nároku zostávajú zachované.“) nepovažuje dovolací súd za významnú z hľadiska riešenia vyššie uvedených otázok, rozhodne nie za takú, „čo oslabovalo žalobu, činiac ju predčasnou a teda neprípustnou“.

Ad 2/ Dovolateľ v skutočnosti nepolemizuje so záverom odvolacieho súdu, že v uvedenom súdnom konaní na zmenu štátneho orgánu oprávneného konať za štát prihliadne z úradnej povinnosti. Sám totiž pripúšťa (aj) iniciatívu súdu pri zmene orgánu zastupujúceho štát, keď uvádza, že „ak by ku zmene zástupcu štátu v priebehu konania vôbec malo dôjsť, mala by iniciatíva k tomuto kroku vychádzať od navrhovateľa. Súd by mal prejavovať iniciatívu len vtedy, ak by zmena zástupcu štátu bola nevyhnutná pre vedenie konania a navrhovateľ by ani po výzve zo strany súdu nepožiadaval o relevantnú zmenu zástupcu štátu“.

K tejto otázke podľa odvolacieho súdu zásadného právneho významu dovolací súd iba poznamenáva, že keďže prechodné ustanovenia zákona č. 412/2012 Z.z. neustanovujú inak, platí pre určenie príslušného orgánu zásada *lex posterior derogat priori* (neskorší zákon ruší skorší). Uvedené je prejavom základnej zásady uplatňovanej v procesnom práve, podľa ktorej na procesné úkony v súdnom konaní sa zásadne aplikuje procesné právo platné a účinné v čase uskutočnenia procesného úkonu (II. ÚS 249/05).

Podľa názoru dovolacieho súdu bola ale táto otázka uplatnená odvolacím súdom nad rámec zistení v preskúmvanom konaní, z ktorého (č.l. 99 pv.) vyplýva, že zmenu v označení orgánu príslušného konať v mene štátu inicioval žalobca (jeho zástupca), keď na pojednávaní 4. júla 2013 uviedol, že „my označujeme odporcu, ako Slovenská republika, v zast. Generálna prokuratúra Slovenskej republiky“.

Pokiaľ žalovaná namieta, že súdom konajúcim v režime Občianskeho súdneho poriadku neprislúcha akokoľvek hodnotiť činnosť orgánov činných v trestnom konaní, teda ani zaujímať stanoviská k spôsobeniu škody jednotlivými legálnymi úkonmi prokurátora, a že právna fikcia nezákonnosti, uznávaná ustálenou judikatúrou svedčí len uzneseniu o vznesení obvinenia (vydanému v tejto veci v pôsobnosti

MV SR), nie však akémukoľvek inému rozhodnutiu vydanému v trestnom konaní (a už vôbec nie obžalobe, ktorá v zmysle Trestného poriadku ani povahu rozhodnutia nemá), ide dovolanie nad prípustný rámec predmetu preskúmania. Niet totiž pochyb, že odvolací súd pripustil dovolanie podľa § 238 ods. 3 O.s.p. len preto, aby bolo možné v dovolacom konaní posúdiť správnosť ním zvoleného riešenia (všeobecnej) právnej otázky, že ktorý orgán má konať za žalovanú a či na požiadavku prípadnej zmeny tohto orgánu prihladne súd z úradnej povinnosti.

V dovolacom konaní úspešnému žalobcovi vzniklo právo na náhradu trov konania proti žalovanej, ktorá úspech nemala (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p.). Dovolací súd ale žalobcovi nepriznal náhradu trov, pretože nepodal návrh na ich priznanie (§ 151 ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.